

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Viite: HE 170/2021 vp

## **Vantaan kaupungin lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi lastensuojelulain 13 b §:n muuttamisesta**

Vantaan kaupunki kiittää sosiaali- ja terveysvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua luonnoksesta liittyen hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi lastensuojelulain 13 b §:n muuttamisesta.

### **Esityksen keskeinen sisältö**

Laissa ehdotetaan muutettavaksi lastensuojelulakia siten, että laissa säädettäisiin lastensuojelun sosiaalityön henkilöstömitoituksesta. Esitys toteuttaa pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmaa, jonka mukaan hallituskaudella säädetään asteittain kiristyvä vähimmäishenkilöstömitoitus lastensuojeluun. Esityksen tavoitteena on vahvistaa lapsen oikeuksien toteutumista lastensuojelussa sekä turvata lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tavoitteiden toteutumista. Yhdellä lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä saisi olla vastuullaan enintään 35 lasta vuosina 2022 ja 2023, ja enintään 30 lasta vuodesta 2024. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1. päivänä tammikuuta 2022.

### **Vantaan kaupungin lausunto**

Lastensuojelulain 13 b §:n mukaan lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle on nimettävä hänen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä. Lain 24 §:n mukaan lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän ensisijaisena tehtävänä on valvoa lapsen edun toteutumista. Lapsen edun turvaaminen edellyttää, että sosiaalityöntekijä tapaa lasta riittävän usein henkilökohtaisesti, vaikka lastensuojelulain 29 § mahdollistaa myös sen, että lasta tapaa joku muu lastensuojelun työntekijä. Sijaishuollossa olevan lapsen osalta työntekijän velvollisuutta olla lapsen tavoitettavissa ja tavattavissa henkilökohtaisesti on vielä erikseen korostettu lain 53 §:ssä. Lapsen kokonaistilanteen arviointi, perheelle tarjottavien tukitoimien kartoittaminen, asiakassuunnitelman laatiminen ja seuranta edellyttävät, että sosiaalityöntekijä tuntee ja tietää

sekä lapsen kasvua ja kehitystä vaarantavat että sitä tukevat olosuhteet ja lapsen yksilölliset tarpeet.

Lastensuojelulakiin viime vuosien aikana tehdyt muutokset ovat entisestään korostaneet lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän roolia ja lisänneet sosiaalityöntekijän vastuuta erityisesti sijaishuollossa olevan lapsen oikeuksien turvaamisesta. Avohuollon asiakkuuden aikana esille tulleet lapsiin kohdistuneet kaltoinkohtelutapaukset ja jopa henkirikokset, sekä sijaishuollossa tapahtuneet laiminlyönnit ovat korostaneet lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän vastuuta lapsen edun toteutumisen turvaamisesta ja sijoitetun lapsen valvonnasta. Samaan aikaan yhteiskunnallinen polarisaatio, lapsiperheköyhyyden kasvu, perheiden ongelmien ylisukupolvinen luonne ja sosiaalityön globaalit ulottuvuudet ovat tehneet lastensuojelun sosiaalityöstä entistäkin vaativampaa ja monimuotoisempaa. Samalla vaatimukset sosiaalityön laadusta ja vaikuttavuudesta sekä asiakkaiden osallisuuden vahvistamisesta ovat kasvaneet.

Valtakunnallisesti tarkasteltuna lastensuojelua haastaa sosiaalityöntekijöiden suuri vaihtuvuus. Vaihtuvuus vaikuttaa merkittävästi asiakassuhteen laatuun ja työn suunnitelmallisuuteen. Lastensuojelun kokemusasiantuntijanuoret ovat kertoneet tilanteista, joissa lapsella on saattanut olla asiakkuutensa aikana yli kaksikymmentä eri sosiaalityöntekijää. Työntekijöiden vaihtuvuus vaikuttaa paitsi luottamuksellisen asiakassuhteen rakentumiseen, myös siihen, että lapsen tilanteen arviointi alkaa usein ikään kuin alusta työntekijän vaihtuessa ja lapsen tilanteen kannalta oleellista tietoa saattaa kadota huolellisesta dokumentoinnista huolimatta. Vaihtuvuuden taustalla on useita rakenteellisia ja yksilöllisiä syitä mutta yhdeksi keskeiseksi tekijäksi on nostettu lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden kokema työn henkinen kuormittavuus ja kiire sekä riittämättömyyden tunne. Vaihtuvuus aiheuttaa usein noidankehän, jossa työyhteisöön jäävät työntekijät ottavat hoidettavakseen myös lähteneiden työntekijöiden työt, kunnes väsyvät itse – ja lähtevät.

Lapsen oikeuksien toteutumisen näkökulmasta asiakasmitoitus ja asiakasmäärän lakisääteinen rajaaminen on kannatettavaa. Asiakasmitoitus antaa mahdollisuuden tehdä lastensuojelun sosiaalityötä laadukkaasti ja vaikuttavasti. Myös sijaishuollossa olevien lasten kannalta asiakasmitoitus on tärkeää, jotta sosiaalityöntekijällä on riittävästi aikaa toteuttaa lapsikohtaista valvontaa. Myös sosiaali- ja terveysministeriö sekä Suomen Kuntaliitto ovat lastensuojelun laatukriteerien laatimisen yhteydessä todenneet, että lastensuojelun työntekijäkohtaista asiakasmäärää tulisi rajata laadukkaan vuorovaikutustyön ja osallisuuden vahvistamiseksi (Malja ym. 2019<sup>1</sup>). Vantaan kaupungin sosiaali- ja terveyslautakunta on asettanut jo vuonna 2020 vuotuisissa käyttösuunnitelmissaan sitovaksi tavoitteeksi lastensuojelun asiakasmäärän pysymisen alle 35 asiakkaassa sosiaalityöntekijää kohden.

---

<sup>1</sup> Malja Marjo, Puustinen-Korhonen Aila, Petrelius Päivi, Eriksson Pia. 2019. Lastensuojelun laatusuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2019:8.

Vantaan kaupunki ilmaisee kuitenkin huolensa siitä, miten sinänsä myönteinen lakiuudistus on mahdollista toteuttaa kunnissa ja tulevilla hyvinvointialueilla. Etelä-Suomen kasvukeskuksissa sosiaalityöntekijöitä ei ole riittävästi tarjolla työmarkkinoilla, ja kunnat käyvät keskenään kovaa kilpailua työnhakijoista. Toteutuessaan lakiuudistus tulee haastamaan kuntia/hyvinvointialueita taloudellisesti, sillä sitova asiakasmitoitus edellyttää uusien sosiaalityöntekijän vakanssien perustamista etenkin vuoden 2024 alusta. Lakiuudistuksen yhteydessä tulisi huomioida tarvittavien resurssien turvaaminen kunnille ja hyvinvointialueille sekä mahdollistaa riittävän pitkä siirtymäaika. Nykytilanteessa on riskinä, että koronakriisin heikentämä kuntien taloudellinen tilanne pakottaa kunnat siirtämään resursseja lastensuojeluun muista palveluista. Riskinä on myös se, että vaikeassa henkilöstötilanteessa lastensuojelun nykyiselläänkin korkeahkot asiakaskriteerit nousevat entisestään ja suojelua tarvitsevien lasten pääsy lastensuojelun asiakkaaksi vaikeutuu. Mikäli työntekijöitä ei saada rekrytoitua riittävästi, on riskinä se, että lastensuojelua tarvitsevia asiakkaita laitetaan jonoon odottamaan muiden asiakkuuksien päättymistä. Tämä olisi suojelua tarvitsevien lasten kannalta eettisesti kestämätön tilanne.

Jotta lastensuojelun tarvetta voitaisiin aidosti ehkäistä, olisi resursseja kohdennettava perheiden varhaisempaan tukeen riittävästi ja riittävän pitkällä aikavälillä. Tällä hetkellä osa lastensuojelun kysyntää syntyy sen vuoksi, että kunnissa ei ole riittävää resursointia varhaisen tuen riittävän pitkäkestoiseen tukeen sosiaalihuoltolain mukaisissa palvelutehtävissä.

Vantaan kaupunki ilmaisee huolensa sekä lastensuojelun, että muiden perheitä tukevien palvelujen resurssien riittävydestä sekä työntekijöiden saatavuudesta. Sosiaalityöntekijöiden saatavuuden parantamiseksi sosiaalityön aloituspaikkoja yliopistoissa tulisi lisätä tuntuvasti. Myös muiden yhteiskuntatieteellisten alojen maistereiden muuntokoulutusta sosiaalityöntekijän tutkintoon tulisi lisätä, samoin kuin erillisiä sosiaalityön maisteriohjelmia. Nykyisellään sosiaalityön aloituspaikkoja ei ole riittävästi sosiaalityöntekijätarpeeseen nähden ja yliopistojen tulisi koulutusohjelmissaan huomioida nykyistä paremmin työelämän ja tulevien hyvinvointialueiden tarpeet.

Mirja Varis  
va. perhe- ja sosiaalipalvelujen johtaja  
Vantaan sosiaali- ja terveystoimi